

УДК 262.12:929

Любов СОЛОВКА

*Державний архів Івано-Франківської області***ДОКУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ  
ОБЛАСТІ НА ПЕРЕСУВНІЙ ВИСТАВЦІ «МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ  
ШЕПТИЦЬКИЙ - МОЙСЕЙ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ»**

*У статті проаналізовано групу джерел Державного архіву Івано-Франківської області про Андрея Шептицького, зокрема, про його в'їзд, урочисту зустріч та інтронізацію на Станиславівській престол, служіння Станиславівським єпископом у 1899-1900 рр. та внесок у розвиток Прикарпаття на посаді митрополита.*

**Ключові слова:** *Державний архів Івано-Франківської області (ДАІФО), джерельна база, Митрополит, перші пастирські послання, Станиславівський єпископ Андрей Шептицький, о. Михайло Ганушевський.*

Із нагоди 150-річчя від дня народження Митрополита Андрея Шептицького працівники Державного архіву Івано-Франківської області (далі - ДАІФО) у 2015 р. здійснили науково-дослідницьку роботу з тематичного виявлення документів архіву про А. Шептицького. Ці матеріали лягли в основу підготовлених спільно парафією Свв. Кирила і Методія в Івано-Франківську - Крихівцях (парох о. Йосафат Бойко, Згромадження Волоченого Слова, голова комісії у справах монашества Івано-Франківської єпархії УГКЦ) інформаційно-просвітницьких банерів «Преосвященний Кир Андрей Шептицький - Станиславівській єпископ (1899 - 1900 рр.)» та «Основні віхи біографії українського Мойсея - предстоятеля УГКЦ Андрея Шептицького - митрополита Галицького». У підготовці виставки також були використані матеріали із фондів Наукової бібліотеки Івано-Франківського Богословського Університету імені Св. Івана Золотоустого та Інституту історії Церкви ІФБУ, які надали науковці-релігієзнавці О. Єгрешій та Р. Делятинський.

З ініціативи заслуженого працівника культури України К. П. Мицан, держархів області об'єднав свої зусилля з Центральним державним історичним архівом України у м. Львові (далі - ЦДАЛІ України) і виставка суттєво поповнилась за рахунок цифрових копій матеріалів, наданих його співробітниками О. Гайовою та М. Мицан. Держархівом області, за сприяння директора І. І. Гриника, було виготовлено об'ємну пересувну виставку «Митрополит Андрей Шептицький - Мойсей українського народу».

Окремий підрозділ виставки «Галицька преса про приїзд Андрея Шептицького до Станиславова та інтронізацію на єпископа Станиславівської єпархії», підготовлений на основі видань з фондів науково-довідкової

бібліотеки ДАІФО<sup>1</sup>. У наведеній нижче статті та на банерах цитати з видання «Галичанинь» подані в перекладі з т. зв. язичія<sup>2</sup> сучасною українською мовою.

У тогочасній офіційній пресі (зокрема, *Wiener Ztg*) повідомлялося, що 17.02. 1899 р. імператорським рішенням Андрей Шептицький іменованій на єпископа Станиславівського<sup>3</sup>, а 17.06. 1899 р. вийшла булла Папи Лева XIII про призначення 34-річного А. Шептицького главою Станиславівської єпархії<sup>4</sup>. У фондах бібліотеки ДАІФО вдалося виявити тогочасні джерела, які буквально щохвилино відтворюють події від того моменту, коли стопи Шептицького, тоді ще молодого монаха і священника, торкнулися станиславівської землі. 20.09. 1899 р. відбувся урочистий в'їзд єпископа А. Шептицького в Станиславів. Зі Львова, де його проводжало духовенство, він виїхав о 15.00 год. На кордоні Станиславівської єпархії в Галичі його очікували крилошани І. Литвинович і С. Ткачунік, які виїхали йому на зустріч зі Станиславова. В Єзуполі на пероні єпископа зустрічала процесія з духовенством, а коли поїзд зупинився і єпископ вийшов на перон, селянські хори заспівали йому «Многая літа». У Станиславові для зустрічі нового єпископа було створено оргкомітет, який уклав програму урочистого прийняття нового владики.

*«Почнемо з хвилини приїзду високодостойного гостя, - писав очевидець. - Двірець [вокзал] переповнений різношерстою публікою. Поїзд зупинився і із вагону виходить ВІН, на якого спрямовані погляди всіх»<sup>5</sup>. Духовенство Станиславівської капітули вітає преосвященного єпископа та проводить його до залу І класу. Спочатку хліб-сіль підносить делегація української громади та говорить привітальні слова, далі єпископа вітають о.-мітрат В. Фацієвич (від імені капітули), голова повітової ради, бургомістр та інші представники офіційних установ. «Давно не бачив Станиславів такого здвигу народу, як сьогодні 8(20) вересня 1899 р. Більше 20 тисяч осіб різного стану й віку, від малого до великого, заповнили вулиці, якими відповідно до програми повинен був проїжджати від двірця новий єпископ. Особливо багато людей зібралось біля тріумфальних воріт»<sup>6</sup>, - продовжував описувати миті історії очевидець. Ці тріумфальні ворота були спеціально споруджені на вул. Сапєжинській [нині - вул. Незалежності]. Біля них Шептицького зустрічало духовенство різних конфесій - греко-католицьке, латинське й вірменське, представники єврейської громади, церковні братства,*

<sup>1</sup> Новинки // Галичанинь. - 1899. - 13(25) февралія; Новий станиславівський єпископ // Галичанинь. - 1899. - 8(20) сентября; Торжественний въезд єпископа Шептицького въ Станиславовъ // Галичанинь. - 1899. - 11(23) сентября; Дописи. Изъ Станиславова (Интронизация єпископа Шептицького)// Галичанинь. - 1899. - 16(28) сентября.

<sup>2</sup> Язичіє — один з типів штучно витвореної книжної мови, яка вживалася в Галичині, Буковині та Закарпатті наприкінці XIX — початку XX ст., створена як поєднання місцевої народної мови з церковно-літературною. Язичіє не мало усталених правил, ним зазвичай писали москвофіли.

<sup>3</sup> Новинки // Галичанинь. - 1899. - 13(25) февралія.

<sup>4</sup> Новий станиславівський єпископ // Галичанинь. - 1899. - 8(20) сентября.

<sup>5</sup> Торжественний въезд єпископа Шептицького въ Станиславовъ // Галичанинь. - 1899. - 11(23) сентября.

<sup>6</sup> Там само.

міська репрезентація, військові воєначальники, а заступник бургомістра підніс хліб-сіль. Єпископа облачили в мантию і мітру.

Зауважимо, що в цей період в Станиславові проживало 45 365 осіб, у тому числі 19 782 єврея, 15 939 поляків, 8 632 українці та ін.<sup>1</sup> Згодом, вже на посаді митрополита, всі відзначають шанобливе ставлення Андрея Шептицького до єврейської громади, його жертви на її благодійні цілі. І у відповідь, як писав Курт Левін, «єврейські старійшини вітали його під час візитацій, несучи сувої Тори». Шанобливе ставлення до молодого ієрарха УГКЦ, який тільки-но вступає на престол однієї з єпархій, можливо пояснити його ж девізом служіння, який він висловив у своєму «Першому слові Пастиря» 02.08.1899: *«Я би хотів стати всім для всіх, щоби всіх спасти...»*<sup>2</sup>.

Привітання від духовенства єпархії озвучив о. В. Ленкавський з Угорників:

*«Ми, русини [українці], матеріально злиденні, не в змозі блиском золота та срібла вітати нашого Вседостойнішого князя церковного, але те єдине, що маємо стелимо у апостольських Ваших стоп - любов нелицемірну та відданість синівську... Станьте нам ангелом миру, охоронцем нашого церковного обряду, який як найдорожчий спадок був переданий нам нашими батьками, і який з нашим народом нерозривно з'єднаний! ...Щоб у свій час не мармуровий і не металічний пам'ятник став свідком Вашої слави, але щоб на картинах народно-церковної історії засяяв благовонний вінець із вдячних руських [українських] сердець, від яких сьогодні несеться моління: «Нехай благословить Тебе Господь від Сіону і нехай побачиш Ти благий Єрусалим!»*<sup>3</sup>.

Від тріумфальних воріт багатотисячна хресна хода супроводжувала єпископа до катедри. *«А посередині, оточений духовенством і братством йшов новий владики, юний, красивий, ступав урочисто, перевищуючи всіх зростом»*<sup>4</sup>.

Перед катедральним храмом приходський крилошани Богонос із сердечними вітаннями вручив владиці ключі від церкви. Відбувся молебень. Потім знову ж таки у супроводі хресної ходи відправився Шептицький до єпископської резиденції, йдучи маршрутом: вул. Карпінського [нині - вул. Галицька] - Казимирівська [нині - вул. Гетьмана Мазепи] - Собеського [нині - вул. Січових Стрільців] - Липова [нині - вул. Шевченка]. Із яскраво освітленого балкону палат поблагословив Шептицький вірних і духовенство, які прийшли його зустріти в престольному місті початку його єпископства. Після чого всі заспівали йому знову «Многая літа».

У четвер 21.09. 1899 р. відбулося представлення новому єпископу «влад і урядів», зокрема українських товариств «Просвіта», «Руська бесіда», «Боян», «Бурса св. Миколая» та ін., представник від яких Баранович

<sup>1</sup> Копчак С. І., Мойсєнко В. І., Романюк М. Д. Етнічна структура і міграції населення українського Прикарпаття. - Львів, 1996. - С. 181.

<sup>2</sup> Шептицький А. Пастирські послання 1899-1914 рр. - Т. 1. - Львів: «Артос», 2007. - С. 4.

<sup>3</sup> Торжественный въезд епископа Шептицкого въ Станиславовъ // Галичанинъ. - 1899. - 11(23) сентября.

<sup>4</sup> Там само.

відзначив заслуги предків владики для нашої церкви й народу і просив преосвященного про допомогу в національній роботі, «вказавши на те, що у Станиславівській Русі вже є і чого не вистачає». Особливо просив про сприяння у заснуванні української гімназії і «Народного дому». У відповідь Шептицький сказав: *«У монашестві я міг діяти тільки як проповідник та ісповідник..., але тепер, коли воля святішого Отця поставила мене на владичий престол, діяльність моя буде обіймати ширший горизонт... Хочу знати, що болить наш народ..., і у злагоді будемо всі діяти для блага нашого народу»*<sup>1</sup>. У цих словах була висловлена програма його майбутнього служіння як на єпископському, так і на митрополичому престолах УГКЦ. На підтвердження його слів і роздумів 21.09. 1899 р. були розіслані пастирські послання А. Шептицького «Перше слово пастиря» (до вірних), «Наша програма» (до духовенства).

24.09. 1899 р. відбулася урочиста інтронізація Андрея Шептицького на престол Станиславівської єпархії, і єпископ відслужив першу Архієрейську Службу Божу в катедрі Станиславова. *«Народ у святковому одязі заповнив катедральний храм і всі вулиці, а на всіх обличчях помітна радість. Розноситься перелив дзвонів, чути в церкві подячний гімн, а в очах учасників урочистостей помітні сльози радості, розчулення і віри в майбутнє. Народ охоче стоїть на вулиці, уступаючи місце інтелігенції, своїм очільникам... Сьогодні свято всім! Це владика наш в катедральний храм гряде зі славою! Слався, слався! Ти в смиренні не хотів прийняти високе звання..., але святіший Отець наказав Тобі бути пастирем за словами Христа: «Якщо любиш мене, паси вівці мої». Дякуємо тобі, владика доблесний! Ти своїм прикладом зробив багато... І вже моляться грішники: «Ми навернемося до лона матері, нашої руської церкви. Се обітниця наша тут. Боже всемогутній, нагороди того, хто нам вказав шлях істинний, нагороди Андрея Шептицького! З новим владикою засяло сонце кращої долі для нашого бідного народу. Такі думки хвилювали мою душу, коли в 9 год. ранку я наближався до катедрального храму»*<sup>2</sup>, - писав один із вірних.

Описуючи далі події інтронізації сучасник зазначав, що дві площі біля катедри та прилягаючі вулиці знову були наповнені людом, а з представників інтелігенції Галичини та Буковини на інтронізації були присутні професор др Смаль-Стоцький, д-р Кульчицький, д-р Дембіцький, професор Кузьма, д-р Дарницький, д-р Коцюба, посол о. Танячкевич. Духовенство та маленькі дівчатка з хоругвами у їх зріст під удари дзвонів зустрічають Андрея Шептицького. Крилошани вводять його в церкву. Він одягнений в мантію, поверх якої надів монаший чорний каптур (на знак того, що не перестає бути монахом). Владика ступає до царських воріт, читає перед ними молитву, спочатку стоячи, потім стаючи на коліна. Після цього його підводять до трону, облачають у єпископські ризи.

<sup>1</sup> Торжественный въезд епископа Шептыцкого въ Станиславовъ // Галичанинъ. - 1899. - 11(23) сентября.

<sup>2</sup> Дописи. Изъ Станиславова (Интронизация епископа Шептыцкого) // Галичанинъ. - 1899. - 16 (28) сентября.

Народ заходить в церкву й милується новим владикою: *«молодий, високий, міцний, стоїть величаво в новеньких ризах, в лівій руці жезл, в правій хрест золотий, осяяний аметистами»*<sup>1</sup>. Далі вручають преосвященному трисвічник і ведуть знову до царських воріт, а хор співає «Многая літ». Він сідає на трон, а канцлер читає булли. Потім інший священник із амвона оголошує декрети Папи про призначення Шептицького Станиславівським єпископом спочатку латинською, а потім в українському перекладі. Члени капітули вклякають перед владикою, він благословляє їх і починається Літургія, під час якої прекрасно співає хор вихованців бурси св. Миколая. На літургії владика уділяє другі дияконські свячення восьми клірикам. Після літургії о.-мітрат В. Фацієвич звернувся до єпископа зі словами: *«Прийміть нас під свій батьківський покров, а ми обіцяємо Вам синівську любов, вірність і послух»*<sup>2</sup>. Владика підвівся з трону, всі вірні підняли на нього свої очі, й полилася наступна, повна сили і натхнення промова юного архієрея:

*«Провидіння призначило мене провідником Вашим, всечесні отці і дорогі браття, і як ваш провідник я повинен турбуватися про ваше спасіння. Успішність кожної спільної справи залежить від того, який провідник. Провідник добрий є запорукою доброго успіху; провідник злий - то є нещастя для тих, у кого такий провідник є. Я повинен повести вас до спасіння, я повинен бути посередником між вами і Богом... І подумати страшно, що прийдеться перед Всевишнім відповідати за тисячі душ... Я буду вашим провідником щирим, справедливим, але де буде потреба і строгим. Будьмо добрими пастирями, добрими провідниками, щоб повірені нам душі повести туди, куди Бог нам повеліває!»*<sup>3</sup>.

Опісля почалась зворушлива церемонія: *«старі крилошани, сивенькі як голуби священники припадали до юного архієрея, і без будь-яких незручностей й тіні сорому, з повною щирістю давали обітницю послуху тому, кому влада дана від Бога»*<sup>4</sup>. І знову після літургії вірні супроводжували процесією його до палат на вул. Липовій, з балкону яких він подякував їм і поблагословив. Після обіду для духовенства в єпископській резиденції була приготована святкова трапеза, на якій зі словом до владики звернувся о. Струтинський із Ямниці, порівнюючи його життєвий шлях зі св. Миколаєм: *«Ти, преосвященний Кир Андрей покинув сім'ю, відірвався від світу і, відчувши в собі поклик, обрав монашу келію... Але Всевишній наказав тобі залишити тишину монашого життя..., і Ти став єпископом, і єпископом греко-руським. Ти прийшов до нас бідних, але Ти русин [українець] з діда-прадіда і не цурався цього бідного, але колись славного народу, у якого були свої князі, бояри... »*<sup>5</sup>. У відповідь владика сказав: *«Я протягаю руку до згоди і приязні»*<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Там само.

<sup>2</sup> Дописи. Изъ Станиславова (Интронизация епископа Шептыцкогo)// Галичанинъ. - 1899. - 16 (28) сентября.

<sup>3</sup> Там само.

<sup>4</sup> Там само.

<sup>5</sup> Дописи. Изъ Станиславова (Интронизация епископа Шептыцкогo)// Галичанинъ. - 1899. - 16 (28) сентября.

Посол о. Даниїл Танячкевич у своєму привітанні наголосив, що не випадково інтронізація Андрея Шептицького припала на неділю, коли в церкві читали Євангеліє про «шлюб», який створив Господь своєму єдинородному сину, про шлюб як нерозривний союз нашого Спасителя зі своєю возлюбленою нареченою Церквою: *«А нинішній день радісний - то є наслідування тому заповіту, то є з'єднання Вашого преосвященства з Вашою церквою... Нинішній радісний день - то є оновлення, освячення правдивої унії, того sacramentum unitatis... Був то напевно перст Божий..., він ваше преосвященство вибрав органом тієї унії... Я глибоко переконаний, що тій унії віддасть преосвященство всі свої сили цілого життя, і тим самим спричиниться до здобуття на нашій народній ниві сторічних пожитків на славу Бога і тим увіковічить своє ім'я з роду в рід!»*<sup>2</sup>.

У фондах архіву за 1899 р. збереглася, на жаль, лише одна газета «Галичанинь». Але тим важливішим є возвеличення прикладу переходу Шептицького з латинського на візантійський обряд, навернення до лона матері - руської церкви, яка водночас перебуває у єдності зі Святішим Апостольським Престолом у Римі. Возвеличення Шептицького як Мойсея, який вказав істинний шлях своєму народові, саме в москвофільській газеті звучить відповіддю історичного джерела нинішнім фальшивим витворам російської пропаганди про т. зв. «русский мир», апологети якого не знають, або, скоріш за все, свідомо нівелюють різницю між тремінами «русський» та «русский» і т. д.

Діяльність Андрея Шептицького як Станиславівського єпископа документально проілюстрована у підрозділі «Андрей Шептицький за час єпископства (14 місяців)». Зокрема, у протоколі засідання Станіславської греко-католицької єпископської консисторії (Єпископська Консисторія Станіславовска) в період єпископства і головування на засіданнях Преосвященного Кир Андрея Шептицького 14.10. 1899 р., мова йде про візитацію парафій<sup>3</sup>. Загалом за час свого відносно короткотермінового єпископства Шептицький встиг провізитувати всі парафії Косівського (22), Сучавського та Чернівецького деканатів, окремі парафії в Жуківському, Коломийському, Снятинському та Тисменицькому деканатах<sup>4</sup>, познайомився з життям селян, проблемами інтелігенції, відвідував навіть в'язнів Станіславівської в'язниці.

Із приводу реставрації катедри, яка почала набувати сучасного вигляду, галицька преса писала: *«Два єпископи Шептицьких - Атанасій і Лев спорудили у свій час у Львові Собор Св. Юра, велику фортецю своєї віри. В Бозі спочивший митрополит Юліан Сас Куїловський з третім Шептицьким*

<sup>1</sup> Там само.

<sup>2</sup> Там само.

<sup>3</sup> Держархів Івано-Франківської обл., ф. 504, оп. 1, спр. 600а, арк. 18.

<sup>4</sup> Осмотр каноничній отбувшійся въ поодинокихъ парахіяхъ Епархіи Станіславовской въ літахъ 1871-1900 включно // Шематизмъ всего клира греко-католической епархіи Станіславовской на рокъ Божій 1902. - Станіславовъ, 1902. - С. 194-195.

*Кир Андреем піднесли до належної величі таку ж фортецю в Станиславові»<sup>1</sup>.*

Як відомо, саме з Шептицького розпочалася історія Станиславівської духовної семінарії, адже саме він купив для семінарії за свої кошти земельну ділянку на вул. Липовій [нині - Шевченка], домогся від австрійського уряду виділення коштів для її побудови. Відкрита ним у 1906 р. семінарія, відроджена в 1990 р. після виходу УГКЦ з підпілля. Нині тут плідно працює Івано-Франківський Богословський Університет імені Св. Івана Золотоустого, а побудоване за сприяння митрополита приміщення на вул. Шевченка в 2006 р. передане католицькій школі. Серед професорів семінарії, за документами ДАІФО, у 1930 р. значаться Блаженні новомученики УГКЦ - о. д-р Іван Лятишевський (з 1929 р. - єпископ-помічник Станиславівської єпархії), о. Симеон Лукач (духівник, викладач морального богослов'я), о. д-р Миколай Чарнецький (Апостольський адміністратор для українців греко-католиків на Волині), а також о. д-р Яків Медвецький (викладач історії біблійної Старого Завіту), о. д-р Аксентій Бойчук (ректор семінарії в 1923-1945 рр.), о. д-р Василь Баран (викладач канонічного права)<sup>2</sup>.

У Станиславові А. Шептицький заснував бібліотеку Станиславівської Капітули, подарував бібліотеці семінарії 4 тис. книг із особистої бібліотеки (цінні стародруки тощо) та призначив фонд на утримання і збільшення бібліотеки. У часи радянського тоталітаризму, який ліквідував УГКЦ, бібліотека капітули потрапила до секретної частини обласного архіву, який як й інші архівні установи, входив до 1960 р. у систему органів НКВС - МВС. На підставі розпорядження Представника Президента України в Івано-Франківській області № 163 від 22.04. 1993 р. про повернення Івано-Франківському єпархіальному управлінню УГКЦ релігійної літератури, яка була вилучена з духовних семінарій і церков, держархів області згідно акту № 1 від 15.06. 1993 р. передав бібліотеці Богословського катехитично-теологічного інституту 1 991 найменування (в кількості 2 861 прим.) літератури. Серед них були й перші друковані видання в Україні (кінця ХУІ - початку ХУІІІ ст.): знаменита «Острозька Біблія» (1581), «Євангеліє» (Вільно, 1600), «Часослов» (Львів, 1600) та ін. Крім цього, А. Шептицький подарував Станиславову велику збірку музейних експонатів, картин, ікон, організував паломництво до Риму в 1900 р. та очолив делегацію вірних і духовенства єпархії.

Саме Станиславівському періоду єпископа Шептицького ми завдячуємо появі семи перших із колекції відомих (більше 150-ти) його пастирських послань, в яких він виклав програму діяльності Церкви загалом, яка «приєднала йому серця всіх»: «Перше слово Пастиря» (до вірних Станиславівської єпархії, 01.08. 1899), «Наша Програма» (до духовенства,

<sup>1</sup> Галичанинь. - 1900. - 25 октября (7 ноября).

<sup>2</sup> Держархів Івано-Франківської обл., ф. 2, оп. 2, спр. 933, арк. 7.

01.08. 1899), «Правдива віра» (до вірних на Буковині, 19.11. 1900), «Християнська родина» (до духовенства та вірних Станиславівської єпархії, 1900), «До моїх любих гуцулів» (написане гуцульським діалектом, 20.11. 1900), «На грані двох віків» (13.12. 1900), «Найбільша Заповідь» (17.01. 1901, Станиславів - Львів)<sup>1</sup>. На виставкових банерах зокрема представлені титульні сторінки, виданих у той час послань, які зберігаються нині у фондах Наукової бібліотеки Івано-Франківського Богословського Університету імені Св. Івана Золотоустого та Інституту історії Церкви ІФБУ<sup>2</sup>.

Благословивши новостворене в 1899 р. у Станиславові Українське педагогічне товариство, згодом А. Шептицький поставив питання про відкриття в третьому місті Галичини української гімназії. Він був членом майже всіх українських товариств Станиславова, а згодом у чині Митрополита підтримував діяльність Наукового товариства ім. Т. Шевченка, «Просвіти», «Рідної школи», «Сільського господаря» та ін. Документи підтверджують, що Митрополит Андрей не забув про край, в якому він розпочинав своє служіння як церковного ієрарха, і чимало доклався до розвою Прикарпаття: сприяв становленню і розвитку хліборобської школи в с. Коршів<sup>3</sup>, садівничої школи в с. Милування, відкриттю перших природних заповідників у Західній Україні - кедрових лісів біля урочища Підлюте на Рожнятівщині, степової рослинності біля с. Пуків на Рогатинщині, курорту в с. Черче та постійного табору «Пласту» в горах у районі Сокаля. У фондах ДАІФО збереглося листування Станіславського воеводського управління з комісаром охорони лісів про затвердження плану розробки лісу в с. Посіч релігійним товариством імені митрополита Шептицького «Захист для сиріт у Львові»<sup>4</sup>.

19.11. 1900 р. в офіційному виданні «*^іепег Zeitung*» опублікована інформація про призначення єпископа станиславівського Андрея Шептицького митрополитом Галицьким. Галицька преса з цього приводу писала: *«Призначення преосвященного Андрея, в миру графа Александра Шептицького митрополитом передбачалось та очікувалось давно, власне з тих пір, як він, великосвітський юнак, перейшов із латинської церкви в греко-уніатську і з широкого світу - в скромну монашу келію. Вже ті незвичайні обставини надають особливе значення особистості нового архієрея та його призначенню главою греко-уніатської церкви в Галичині... Високі завдання [відновлення нормальних відносин в митрополії, примирення духовенства з народом і усунення небезпеки радикалізму] випали в уділ новопризначеному*

<sup>1</sup> Шептицький А. Пастирські послання 1899-1914 рр. - Т. 1. - Львів: «Артос», 2007. - С. 3-143.

<sup>2</sup> Християнська робота. Зь І Пастирського листа их Преосвященства Андрея Шептицького Єпископа Станиславова. - Жовква, 1900. - 31 с.; Християнська родина. Зь II Пастирського листа их Преосвященства Андрея Шептицького Єпископа Станиславова. - Жовква, 1900. - 32 с.; О Вірі. Листь пастирській Преосвященного Андрея Шептицького, Єпископа Станиславова до русинів на Буковині. - Жовква, 1901. - 42 с.; О Любві. V. Листь пастирській Високопреосвященого Андрея Шептицького, Митрополита Галицького до вірних Єпархії Станиславова. - Жовква, 1901. - 49 с.

<sup>3</sup> Держархів Івано-Франківської обл., ф. 2, оп. 3, спр. 248, арк. 49.

<sup>4</sup> Держархів Івано-Франківської обл., ф. 2, оп. 9, спр. 1820, арк. 3, 5.



митрополиту, і ось чому його вступ на митрополичий престол відбувся серед незвичайних обставин. Вітаємо нового митрополита словами св. Писання: «Благословен, хто йде в ім'я Господнє!»<sup>1</sup>.

Окремий підрозділ виставки присвячений учневі Шептицького - відомому церковному та громадському діячеві Станіславівщини о. Михайлу Ганушевському. Його постать висвітлено виявленими документами з фонду Станіславської греко-католицької консисторії, в якому зокрема збереглася справа під назвою «Листування з окремим священиками з питань заміщення вакантної посади священика в селі Дора (13.05. 1910 - 03.03. 1913)»<sup>2</sup>. Документи цієї справи, як й інші такого роду справи фонду, свідчать, що вакантні посади парохів у часи служіння Андрея Шептицького як єпископом, так і митрополитом заміщалися на основі проведення відкритих конкурсів, іспитів. Зокрема, на посаду пароха с. Дора із 15-ти кандидатів було обрано як найбільш достойного о. Михайла Ганушевського, який полишає престижну службу у Львові та за власним бажанням іде служити священиком у народ<sup>3</sup>. Відновлення практики призначення парохами на конкурсній основі та після складання відповідних іспитів, на нашу думку, сприяло б розвою духовного зростання парафій і в наш час.

У справі зберігається грамота, видана 13.05. 1910 р. о. Михайлу Ганушевському за здачу іспитів з наук богословських, за підписом Андрея Шептицького, печатка Андрея Шептицького - митрополита Галицького<sup>4</sup>. Документ про кандидата під назвою «Табеля статистична», видрукуваний вже за часів Митрополита Шептицького, відрізняється тим, що в графі «край» зазначено «Галичина», на відміну від попередніх бланків, в яких вказувалось «Галіція». У документі вписаний витяг із похвального декрету про Архієрейське благословення душпастирської діяльності о. Михайла Ганушевського у Болехові<sup>5</sup>, оціненої під час канонічного огляду. Похвальний декрет був виданий митрополитом Андрієм в Архикатедральному храмі св. Великомученика Георгія 03.09. 1909 р.<sup>6</sup>. На священика о. Михайла Ганушевського особисто висвячував митрополит Андрей 28.01. 1906 в каплиці Митрополичих Палат, про що є запис у названому вище таблиці<sup>7</sup>. У майбутньому Ганушевський відомий не тільки як ревний душпастир (парох Дори та Яремчі, Надвірнянський декан та ін.), але й як галицький громадський діяч, кооператор, організатор «Гуцульської сотні», в'язень

<sup>1</sup> Благословень грядый! // Галичанинь. - 1900. 7(20) ноября.

<sup>2</sup> Держархів Івано-Франківської обл., ф. 504, оп. 1, спр. 767, 23 арк.

<sup>3</sup> Отець Михайло Ганушевський народився 5 грудня 1880 року в селі Суховоля на Львівщині, у багатодітній селянській родині. Студіюючи теологію, одночасно вивчав філософію і право у Львівському університеті, брав участь у студентській акції за відкриття українського університету 1901 р., через що змушений був покинути Львів і продовжити студії у Віденському університеті. Після закінчення студій 1905 р. митрополит Андрей Шептицький висвятив його на священика і призначив своїм капеланом. Через рік отець Ганушевський з дозволу митрополита дістав парафію в Гошеві на Долинщині.

<sup>4</sup> Держархів Івано-Франківської обл., ф. 504, оп. 1, спр. 767, арк. 6.

<sup>5</sup> Фото з фондів Музею міста Болехова ім. Романа Скворія (осн. фонд, № 5018).

<sup>6</sup> Держархів Івано-Франківської обл., ф. 504, оп. 1, спр. 767, арк. 18-19.

<sup>7</sup> Держархів Івано-Франківської обл., ф. 504, оп. 1, спр. 767, арк. 18 зв.

польських тюрем (1919, 1921 рр.), посол польського сейму (1928 - 1930 рр.), виселений радянською владою разом із родиною в Хабаровський край за відмову прийняти православ'я. Постаті Шептицького, Ганушевського та ін. є яскравими прикладами наслідування для молодого покоління семінаристів - майбутніх священиків.

Із матеріалами виставки семінаристи мали змогу ознайомитися на презентації, яка відбулася в рамках Всеукраїнської науково-практичної конференції «Митрополит Андрей Шептицький в релігійно-церковному і громадсько-культурному житті України (до 150-річчя від дня народження)», організованій Івано-Франківським Богословським Університетом імені Св. Івана Золотоустого та Прикарпатським національним університетом імені Василя Стефаника за підтримки Івано-Франківського Архiepархіального управління УГКЦ та Іванно-Франківської облдержадміністрації (26.11. 2015 р.). Крім того, презентації експозиції пересувної виставки були проведені у рамках відзначення в області Дня української писемності і мови та 150-річчя від дня народження Митрополита Андрея Шептицького у фортечній галереї «Бастіон» (06-07.11. 2015 р.); на парафії Святих Кирила і Методія (Івано-Франківськ - Крихівці, 08-15.11. 2015 р.); для членів третього чину Згромадження Воплоченого Слова в церкві Різдва Христового (м. Івано-Франківськ, 10.12. 2015 р.).

Крім цього, пересувна виставка «Митрополит Андрей Шептицький - Мойсей українського народу» була представлена на конференції «Слуга Божий Митрополит Андрея Шептицький і його чернецтво» (21.05. 2015 р., м. Івано-Франківськ - Крихівці); на VI сесії Патріаршого Собору Української Греко-Католицької Церкви (25-27.08. 2015 р., м. Івано-Франківськ), де з нею мали змогу ознайомитися понад 300 делегатів та гостей Собору, які прибули з 57-ти країн світу, виставку оглянув Отець і Глава УГКЦ Блаженніший Святослав Шевчук та ін.; на Синоді Єпископів УГКЦ (30.08-06.09. 2015 р., м. Івано-Франківськ); на засіданні інтелектуально-філософського клубу «Вершини» на тему «Франко і Шептицький - великі галичани у величі України» (26.08. 2015 р., м. Івано-Франківськ); у Молодіжному християнському центрі ім. Св. Дона Боско (13-27.10. 2015, м. Івано-Франківськ); у Донецькому екзархаті УГКЦ на круглому столі, присвяченому 150-річчю з дня народження А. Шептицького за участі Департаменту культури, туризму, національностей та релігій Запорізької облдержадміністрації, завідувача сектору релігієзнавства Центрального Державного історичного архіву України у м. Львові О. Гайової, д. і. н. О. Ігнатуша, владики Фотія (УПЦ КП), єпископа Яна Собіло (РКЦ) та ін. (м. Запоріжжя, 29.09. 2015 р.); на семінарі вчителів основ християнської етики, який проходив на базі Навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа-ліцей № 23 Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» (29.10. 2015 р.) та для учнів НВК ЗШЛ № 23 (02-05.11. 2015 р.); на святочній академії з відзначення 150-річчя з дня народження Митрополита Андрея Шептицького, організованій

Центром духовного розвитку «Апостол», Головним управлінням культури, національностей та релігій Івано-Франківської облдержадміністрації, Івано-Франківською Архієпархією УГКЦ та ін. у Івано-Франківському академічному обласному українському музично-драматичному театрі ім. Івана Франка (08.11. 2015 р.); у комплексі Василіанського монастиря Царя Христа в Івано-Франківську (15-24.11. 2015 р.); на Міжнародній науковій конференції «Митрополит Андрей Шептицький та єврейські громади в часи Другої світової війни. Друга світова війна та долі мирного населення у Східній Європі», організованій Міністерством культури України, Центром дослідження історії та культури східноєвропейського єврейства та Центром європейських гуманітарних досліджень Національного Університету «Києво-Могилянська академія», Асоціацією єврейських громад та общин (ВААД) України та Польським інститутом в Києві (м. Київ, 30.11-01.12. 2015 р.); в Патріаршому соборі УГКЦ (м. Київ, 02.12. 2015 р. - 14.02. 2016 р.).

Загалом архівні джерела ДАІФО та ЦДІАЛ України, представлені у формі інформаційно-просвітницьких банерів на пересувній виставці, дозволили широкому колу громадськості ознайомитися з біографією, документами і світлинами про більш як півстолітнє служіння Митрополита Андрея своєму народові і Церкві.

**Lyubov SOLOVKA**

**DOCUMENTS OF THE IVANO-FRANKIVSK REGION'S STATE  
ARCHIVE ON THE TRAVELING EXHIBITION "METROPOLITAN  
ANDREY SHEPTYTSKY - MOSES OF UKRAINIAN PEOPLE"**

*The article analyzes the group of sources of the State Archives of Ivano-Frankivsk Oblast concerning Andrei Sheptytsky, in particular, his entry, ceremonial reception and enthronement to Stanyslaviv throne, serving as Bishop of Stanyslaviv in 1899-1900 and his contribution as Metropolitan to the development of the Precarpathian region.*

**Key words:** *State Archives of Ivano-Frankivsk Oblast (DAIFO), source base, Metropolitan, first pastoral letters, Bishop of Stanyslaviv Andrei Sheptytsky, p. Mykhailo Hanushevsky.*